

Sınırları aşıyorlar

Hrant Dink Vakfı, “Sınırları Aşıyoruz” sloganıyla bir burs programı oluşturdu. Bu programla Türkiye’den Ermenistan’a giden dört bursiyer de orada yaşadıklarını, izlenimlerini aktardı

Hrant Dink’in 19 Ocak 2007’de gazetesi Agos’un önünde öldürülmesinden sonra, 2014’te “herkes için demokrasi ve insan hakları talebi” ilkesiyle kurulmuştu Hrant Dink Vakfı. Kurum, Avrupa Birliği tarafından finanse edilen Ermenistan-Türkiye Normalleşme Süreci Destek Programı kapsamında “Sınırları Aşıyoruz” sloganıyla bir burs programı oluşturdu. Türkiye’den ve Ermenistan’dan 18 profesyonelle dört-sekiz ay boyunca komşu ülkede yaşama ve buradaki çeşitli kurumlarla çalışmalar yapma imkanı sağlandı. Hrant Dink’in ölüm yıldönümünde Ermenistan’dan Türkiye’ye gelen üç bursiyerle konuşmuştuk. 1915’in 100’üncü yılı vesilesiyle de Türkiye’den Ermenistan’a giden dört bursiyere orada edindikleri izlenimleri, Türkiye-Ermenistan ilişkileri hakkındaki görüşlerini ve 24 Nisan’da nerede, ne yapacaklarını sorduk.

Hrant Dink Vakfı bursiyerleri vakfın İstanbul’daki ofisinde...

“Buraya gelince Ermeni arkadaşlarımın neler hissettiklerini anlamaya başladım”

Suzan Meryem Rosita

- Boğaziçi Üniversitesi’ndeki ilk yılımda Ermeni soykırımı hakkında bir sunum yaparken sınıftan atılmışım. Ailemle bunu konuştuğumda konunun üstüne gitmemi söylediler. Ben de öyle yaptım. Şimdi “Sessizlik” konsepti ve soykırım sonrası hafıza üzerine çalışan bir akademisyen ve sanatçiyim. Bence sessizlik hem Ermenilerin acısını hem de Türklerin korkularını ve üzüntüsünü anlatabildiği için çok iyi bir konsept. Şu an “Sessiz Kitap” isminde bir kitap yazıyorum, “Sessiz Millet” başlıklı doktora tezime çalışıyorum.

- Bu bursa başvurduğum çünkü Ermenistan’a gelip yazdığım şeyi hissetmek istedim. Geldikten kısa bir süre sonra Ermeni arkadaşlarımın neler hissettiğini anlamaya başladım. Şimdi bakınca acıyı tanıyabiliyorum. Ermeni kökenli değilim ama bu milletin acısını hissedebiliyorum.

“Suçlamaktan ziyade affetmek ihtiyacındalar”

- Kasımdan beri buradayım. 24 Nisan’ı Erivan’da geçirip ertesi gün İstanbul’a döneceğim. Burada Gümrü’de kalıyorum. Kars’a 35 kilometre, Erivan’a iki saat mesafede küçük bir yer burası. Gallery 25 isminde bir sanat kuruluşunda çalışıyorum. Genelde uyanıp hemen çalışmaya başlıyorum. At sırtında Gümrü’yü keşfe çıkıyorum. Öğleden sonraları başka sanatçılarla bir araya gelip projelerimiz hakkında konuşuyoruz. Akşamları öğrencilerimiz geliyor, onlarla sohbet ediyoruz. Cumartesileri yoksul köylerdeki çocuklarla resim yapıyoruz...

- Pek çok soğuk akşamı buradaki sıcakkanlı insanlarla sohbet ederek geçirdim. “Türkiye’den birinin buraya geldiğine, soykırımı kabul edip bunun hakkında konuştuğuna inanmıyoruz” diyorlar. Çoğu kez karşılıklı ağlıyoruz. Bizi suçlamaktan ziyade affetmek ihtiyacındalar. “Soykırımı inanıyorum” der demez, ağlamaya başlıyorlar ve ellerime dokunuyorlar. Eski bir Ermeni deyişi var “Su akar”. “Su akar ve yolu temizler” anlamında... Gözyaşlarımız bu suyu ifade ediyor bence.

- Ermeni halkı iki kere kurban edilmiş bir halk. Trenle Gümrü’den Erivan’a giderken gördüğüm doğa manzarası beni çok etkiliyor. Bu manzaraya Sovyet dönemine ait, şimdi kullanılmayan fabrikalar eşlik ediyor. Buradaki insanların ne kadar zor koşullarda yaşadıklarını gözler önüne seriyor bu fabrikalar. Genç nesil erkekler bir çeşit ekonomik sürgündeler, kadınlar da zaten arka planda... Bir röportajda yaşlı bir adamın söylediği şu söz beni çok etkilemişti: “Olanlar daha dün gibi geliyor, gelecek ise hiç gelmiyor.”

“Buraya gelmeme saygı duyduklarını söylüyorlar”

Nil Delahaye

- Ben Fransa'da büyüdüm, orada azınlık hakları savunuculuğuyla ilgilendim. Türkiye'ye taşınınca göçmenler hakkında çalışmaya başladım. Bu bursa spor aracılığıyla hassas durumda olan kadınların iyileştirilmesine yönelik bir programı uygulamak için başvurduğum. Ermenistan'ı görmemişim ve bunun müthiş bir imkan olacağını düşündüm.

“Ben Türkleri sevmem dedi”

- Geçen yaz Müslümanlaşmış Ermenileri konu alan bir belgeselde tercümanlık yapınca hepimizin Türk olduğumuz kadar Ermeni, Kürt, Rum, Yahudi, Yezidi ve daha bir sürü şey olma ihtimalimiz olduğunu açık şekilde hissettim. Bunların gerçeklerden öte kendimizi nasıl hissettiğimiz ve nasıl ifade etmek istediğimizle alakalı olduğunu zannediyordum. Bu toprakların çocuğu olmak büyük bir zenginlik. Şimdi bu çalışmayı yürütme nedenim komşu olmamız, sınır açılınca uyum içinde yaşamaya hazırlanmak lazım.

- Ermenistan'a kasım başında geldim, hazirana kadar burada olacağım. Erivan'da yaşıyorum, şehir merkezinde güzel bir mahallede, kalbi sıcacık bir kadının evinde kalıyorum. Sabah derneğe gidiyorum, kadınlarla spor yapıyoruz. Sonra şehirde geziyorum...

- Türk olduğumu öğrenince buraya gelmeme çok saygı duyduklarını söylüyorlar. Bu görüşe katılmayanlar konuşmamayı tercih ediyor. İlk geldiğim gün, çalıştığım örgüte yardım almaya gelen kadınlardan biri Türk olduğumu öğrenince ailesinin Kars'tan geldiğini söyledi. Biraz ağlamak istiyormuş gibi görünüyordu, “Ben Türkleri sevmem” dedi. “Nefret senin acılarını dindirmeye yardımcı oluyor mu?” diye sordum, “Olmuyor ama en azından ben unutmadım” dedi. Genel olarak insanlar çok iyi davranıyor, o kadının bile gözlerimin içinde bir anlayış aradığını sezdim.

“Mesele sınır meselesi”

- Ermenistan'dan bakınca şöyle görünüyor: Oligarklar tarafından yönetilen bir ülke bir tarafta, kızgın bir hükümet diğer tarafta... Ortada olan bitenle çok da ilgilenmeyen iki halk... Türkiye-Ermenistan meselesi sınır meselesi... İki taraf da kendinden o kadar emin ki bu sınır hiç açılmayacak gibi gözüküyor. Halbuki açılrsa imkan dolu bir saha açılmış olacak.

- 100'üncü yıl benim için ağır ve kasvetli bir günü ifade ediyor. O gün her gün yaptığım gibi Ermeni kadınlarla birlikte olacağım.

“Toplumsal temasın artması önemli”

Candan Badem

- 2010'dan beri Tunceli Üniversitesi'nde tarih bölümü öğretim üyesi olarak görev yapıyorum. Uzmanlık alanım Osmanlı-Rus savaşları ile Kars, Ardahan ve Artvin'in 1878-1921 arası tarihi. 2009'da, Ermenistan devlet arşivlerinde çalışma yapan ikinci T.C. vatandaşı oldum.

- Mart başından beri Erivan'dayım. Mayıs sonuna dek burada kalacağım. Şehir merkezinde opera binasının yakınında bir dairede yaşıyorum. Etrafta güzel parklar, heykeller, sanat eserleri var. Erivan çok düzenli ve güzel bir şehir.

Her yere yürüyerek gidiyorum. Haftada üç kez Ermenice dersim var. Öteki zamanlarda Ermenistan Bilimler Akademisi Şarkiyat Enstitüsü'nde ve akademinin kütüphanesinde, Ermenistan Ulusal Arşivi'nde, milli kütüphanede oluyorum. Kitapçaları geziyorum, alışveriş yapıyorum. Kaymayı severim, Tsağkadzor kayak merkezinde kaydım. Zaman zaman Türkiye'den gelen bursiyerlerle de görüşüyoruz.

“Tıp olarak Ermeni'ye benzediğimi söylüyorlar”

- Tanıştığım insanlar hemen nereli olduğumu soruyorlar. Tıp olarak Ermeni'ye benzediğimi söylüyorlar. Tarihiçi olduğumu öğrendiklerinde konu doğrudan soykırıma geliyor.

- Bence AKP hükümetiyle hiçbir sorunu çözmek mümkün değil. Kısa vadede siyasal bir çözüm görünmüyor ancak toplumsal temasların artmasını önemsiyorum.

- 24 Nisan 2015 günü Erivan'daki Soykırım Anıtı'nı ziyaret edeceğim.

“99'uncu yılda da önemli, 101'inci yılda da...”

Meltem Naz Kaşo

- Macera yaşamak yaşam biçimim olduğundan bu bursun ilanını gördüğümde heyecan duydum. Şikago Üniversitesi'nde öğrenciyken Ermeni Tarihi ve Kültürü dersini almıştım. Bu konu ilgimi çekti çünkü şunu

düşünmeden edemiyordum: Ülkemizdeki Ermeni azınlık hayatta ilerlemek istiyorsa Türkçeyi mükemmel konuşmak, ülkenin tarihine ve toplumun kültürüne hakim olmak zorunda. Oysa biz, etnik kimliği Türk olan çoğunluk, Ermenilere dair ne biliyoruz? Pek az şey! Ben bu konuda bilincimi artırmak istedim.

- Ermenistan'a ekim sonunda gidip ocak sonunda döndüm. Orada bana öz annem kadar şefkatli yaklaşan bir Ermeni gazeteciyle yaşadım. Ermeni annem Nouneh, kabak yemeyi sevdiğimi öğrenince bana kabak çorbası yapmış, bitirmeyince de öz annem gibi alınmıştı. Günlerim yazarak, çalıştığım sivil toplum örgütünün ofisine gidip gelerek ve arkadaşlarımla sohbet için buluşarak geçti.

“Yaraların sarılmasını istemeyenler var”

- Bir keresinde Ermeni annem Nouneh “Soykırımdan kaçmış ninem, şimdi evimde minik bir Türk kızı ağırladığımı bilse acaba nasıl hissederdi?” deyip gözyaşlarına boğulmuştu. Bu ara ara aklıma gelir, o ninenin gözünden kendime ve Nouneh'ye baktığımı hayal ederim.

- 1915 günlük hayatta tahmin ettiğiniz kadar sık gündeme gelmiyor aslında. Ama konu açılmasa da her zaman alt metinde duruyor. İnsanlar bir Türk olarak soykırımı kabul edip etmediğinizi merak ediyor.

- Türkiye-Ermenisan sorununun yakın zamanda çözülmesine ihtimal vermiyorum. Yaraların sarılmasını istemeyenler var. Fakat uzun vadede ilişkilerin iyiye gidebileceğini düşünüyorum; bir mucizeyle değil, yavaş yavaş, diyalogla, insanları buluşturarak...

- Bu yıl 24 Nisan'da Japonya'da balık tutuyor olacağım. Şaka değil! Ben tek bir güne büyük anlam yükleme taraftarı değilim. 99'uncu yıl da önemli, 101'inci yıl da...